

Málþing Ís-Forsa, 11. apríl 2008

Þekking, stefnumótun, þjónusta – órofa heild

Sannreynd þekking- svik eða heilindi?

Sigrún Júlíusdóttir, prófessor í félagsráðgjöf

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Efni fyrirlestrar

Fyrirstaða og efasemdir um sannreynda þekkingu

- **Tvenndarhugsun (dikotomi) :**
 - Hvaðan - úr hvaða jarðvegi - komum við ?
- Hvar erum við stödd? - glíman um villur og vit
 - *“vits er þeim þörf er víða rata”*
- Hvert stefnum við? -
 - glíman um að sameina háin þrjú
 - *heila, hönd og hjarta*

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Sannindi og heilindi

- Staðhæfingin
 - viðurkenning á sannreyndri þekkingu
- felur í sér sannindi *sem* heilindi
 - en ekki sannindi *eða* heilindi

Ólík þekkingarþróun – en munur að jafnast út

- *Raunvísindi*
 - nákvæmni, endurteknar athuganir og samanburður = gild þekking
- *Heilbrigðis- og raunvísindi.*
 - ekki jafnsjálfsagðar kröfur - efasemdir á sviði félagsþjónustu og meðferðarstarfa

Tvenndarhugsun

- hugsjón, samhygð og skapandi hæfni
eða
- ströng þjálfun, menntun og réttindi,
rannsóknapekking og mat
- Pólun eflir ögrandi umræðu

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Hvaðan - úr hvaða jarðvegi - komum við?

Félagsþjónusta

- ekki löng saga vísinda(starfs) og
þekkingarsköpunar
- stýring – eftirlit - taumhald
- reglugerðir, skriffinnska, valdbeiting
- fagstéttir: góðgjörð - handbendi
- fagmennska - sjálfræði og valdefling

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Viðhorfs - áherslubreyting “paradigmshift”

- Vaxtarbroddar í aðferðaþróun
- Nýr skilningur á
“það er ekki sama hvernig fólki er hjálpað”
- Sjálfshjálp og sjálfræði
- Rannsóknir og mat- aukið vægi
- Valdefling og lýðræðisleg ferlisvinna
- Sannreyndar aðferðir, úrræði og stefna

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

RBF
RANNSÓKNASETUR Í

Kerfin

- Kerfin
 - skjólstæðingar og fagmaður
 - fagmaður og yfirmenn/ stjórnendur
- endurspeglar gagnkvæma valdastöðu:
 - því meiri styrkur og sjálfræði fagfólks, því meira valdefli skjólstæðinga

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

RBF
RANNSÓKNASETUR Í

Skógurinn og trén

- Aðrir – félagsfræðingar - sjá skóginn, skapa þekkinguna
- Félagsráðgjafar vinna eftir henni – og sjá “einstök tré”

Þekking sótt til skyldra greina

- Fagstéttir (verkfræðingar, lækmar, veðurfræðingar)
 - sækja þekkingarbrot til skyldra faggreina
 - samflétta eigin þekkingargrunni
 - styrkja eigin ábyrgðarstöðu
 - efla eigið faglegt sjálfræði

Hvar erum við stödd? Glíman um villur og vit

- Sérfræðiþekking
 - siðfræði hjálpar- og velferðarþjónustu
 - réttætir íhlutun og inngrip
- Mælanlegur árangur
 - rökin fyrir því að veðja á þá aðferð

Bernardes (1986, 1987, 1988, 1993) :

- Siðferðileg ábyrgð félagsvísinda/ sérfræðinga í fjölskyldu- og barnavernd
 - “að þeir viti hvað þeir gera”
- Hippocrates:
 - “*primum non nocere*” - sköðum aldrei
- ekki nóg að vera *góður*, fara varlega, ekki umfram þekkingu
- þarf líka greiningu og rökstutt mat á ávinningi og áhættu aðferða

Önnur svið – náttúra og veðurfar

- Íhygli, hugarfar og reynslupekking
eða
- þekking, þjálfun, (sannreynd) tækni

skildu á milli feigs og ófeigs
í átökum við náttúruöflin

- Markmiðið er að ná tökum á fyrirbærum,
og aðstæðum í spilverki heimsins

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Manneskjan og markmiðin

Manneskjan ennþá ráðgáta – lifandi og flókin

- lýtur lögmálum náttúrunnar- ekki hindurvitna

Ögrandi markmið

- að skilja og ná tökum á duttlungakenndum
áhrifaþáttum
- í áhættusömu ferðalagi breytinga með fólki

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Hvert stefnum við?

- Glíman að sameina háin þrjú:
heila, hönd og hjarta

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Framfarir og gæðamat

- Rannsóknnum og sannreyndri þekkingu fleygir fram og áherslan eykst:
 - samtök um rannsóknir í félagsráðgjöf á öllum Norðurlöndum (FORSA)
 - kerfisbundið gæðamat

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Tvær systur í gæðamati

- *Cochrane - í læknisfræði og heilbrigðisvísindum*, 1992:
 - auka gæði þjónustunnar
 - tryggja öryggi sjúklinga
 - efla traust á fagfólki, ma. til að ráðstafa almannafé
- *Campbell – á sviði félagsþjónustu (félags-, mennta og réttarkerfa)*, 2000
 - Norræn Campbell-stöð, 2002

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Þekkingarfræði- hugsunin að baki

- prófa, þróa og bera saman gagnsemi margvíslegra aðferða
- gæði / árangur: rennir stöðum undir aðferðir/ þjónustu sem veðjað er á
- reynsla, rannsóknir og sannreynd þekking - órofa ferli í þágu almannaheilla, “peopleing”
- þekkingunni skilað aftur til fólkins
- endurmetin í grasrót þekkingarinnar, meðal þeirra sem hún þjónar – “peopleing”

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Þekkingarsýn - pragmatismi

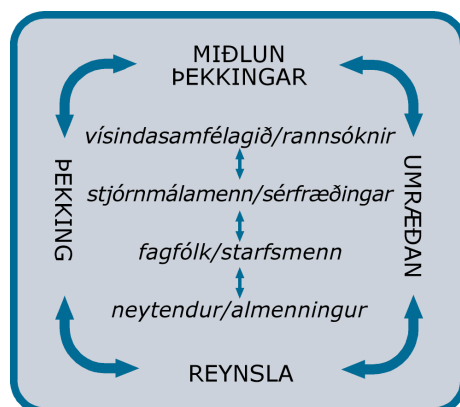
Vísindahugsuðurinn John Dewey (1859-1952):

- þekkingin skapist úr reynslunni á leiðinni frá grasrót til fagmanna
- sérfræðingar vinna vísindalegt starf
- úr því skapast ný þekking í þágu almennings

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Reynsla, þekking, miðlun, umræða

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Um markmiðin

Of lítill hluti fagfólks í félags-, skóla- og réttarkerfi

- starfar í þessum anda:
- ætlar hluta af vinnutíma sínum til þekkingarsköpunar
- rannsóknaráhugi og heildarsýn - en sjá þó ekki skóginn fyrir trjánum
- of-hollusta við einstaka skjólstaðinga:
svik við málstaðinn ?
- að ljúka framhaldsnámi /öðlast sérfræðiþekkingu
víkurl fyrir verkefnum líðandi stundar

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Yfirlýst fyrirstaða og efasemdir

Socionomen 2008:

- “Félagsráðgjafarnámið tapar sálu sinni”
(Socialhögskolans förlorade själ)
- “vetenskaplig fundamentalism” :vísindaofstæki,
- ógnun við hjartagæsku verðandi félagsráðgjafa –
”tapi sálu sinni”
- gerðir að þrælum rannsókna og sannreyntrar
þekkingar
- læra að fylgja stöðluðum leiðum, kippt útúr
vélrænum hólfum

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

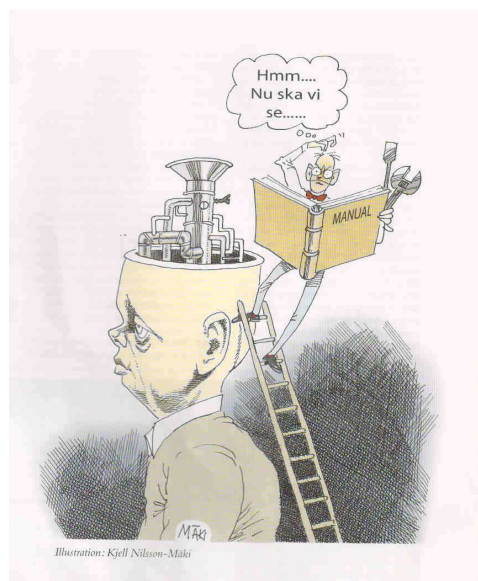

Illustration: Kjell Nilsson-Maki

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Hjartahólfið

Ekki leitað í “hólf hjartans”

- eftir næmi hins sanna hjálpara
- mælingar og mat á kostnað mannúðar

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Illustration: Kjell Nilsson-Maki

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

RANNSÓKNASETUR Í

Hin breyttu áhrifa- og valdakerfi

Áður fyrr:

- yfirvaldið og handbendin, löggjöfin og kirkjan
treystu eigin völd

Nú tíminn :

valdefling fagmanns og skjólstæðinga

- fræðin og fagið haldast í hendur við sannreynða þekkingu
- mynda þekkingarvald
- sem fagfólkið sjálft tekið þátt í að skapa
- af heilindum við hag skjólstæðinga.

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

RANNSÓKNASETUR Í

Ítrasta markmið velferðarþjónustu

- valdefling skjólstæðinga
- almannaefling (“peopleing”),
- hinn raunsanni afrakstur sannreyndrar þekkingar

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

Fyrirvarar um réttmæti sannreyndrar þekkingar- að tilgangurinn helgi meðalið

- **Gagnrýnin**
sannreynandi matsaðferðir of vélrænar, meginlegar “pósitífískar mælingar” er réttmæt en ekki útilokandi
– áskorunin : þróa nýjar hugmyndir og fjölbreytilegri nálgun til að meta /sannreyna aðferðir og úrræði
- **Gagnrýnin**
efasemdir og ótti við upplausn þríeykisins: *heili, hönd og hjarta* er réttmæt
– áskorunin : að efla þrenndina í órofa heild

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDAÐEILD
FÉLAGSRÁÐGJAFARSKOR

